

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

SZERKESZTIK:

Dr. HUBAY KÁROLY, KESZLER JÓZSEF, SCHÜTZ MIKSA.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

Váci-utca 3. sz.

TARTALOM.

PULSÁNY FERENCZ: *Mért indulunk?* — *Merre tartunk?*
SZÉPIRODALOM:RÁKOSI JENŐ: *Dramaturgiánk.*BENEDEK FERENCZ: *A népköltészet hamisítása.*

Irodalmi hírek. — Megjelent könyvek.

ZENE:

SCHÜTZ MIKSA: *Filharmonikus hangversenyek.*AMBROS A. W. nyomán: *Franciscus János, egy magyar zenész a XVIII. századból.*BAZAROFF: *Az évad kezdete.*

Zenészet hírek. — Új zeneművek. — Megjelentek.

SZÍNHÁZ:

RE: *A hét története.* — Színházi hírek.

KÉPZŐMŰVÉSZLET:

KESZLER JÓZSEF: *Mészáros-Spanyol.* — Képzőművészeti hírek.

MELLÉKLET:

LISZT FERENCZ: *Die Zelle in Nonnenwerth.* Elégia.

MÉRT INDULUNK? — MERRE TARTUNK?

A boldogult censura idejében, midőn ez a legnagyobb figyelemmel örködött a felett, hogy minden vonatkozás a hazai politikára hirtelenséggel s bármi nyomtatványokban kerültesse, olyannyira, hogy még az országgyűlésről sem volt szabad többet említeni, mint annyit, hogy a tekintetes karok és rendek, vagy a méltóságos főrendek ülést tartottak: az irodalmi lapok nagyobb figyelmet keltettek, mint a politikaiak, melyekben csak a külföldről lehetett szabadabban szólni. Az olvasó közönség sokkal csekélyebb volt ugyan, mint jelenleg, de miután a megjelenő könyvek s nyomtatványok száma is sokkal kisebb volt, szorgalmasabban olvastunk mindent s találtunk elég időt megbeszélni azt, a mit olvastunk. Politikai teoriák feszegetése helyett nyelvtani és széptani kérdésekkel foglalkoztak a lapok, és a kritikának sokkal nagyobb szerepe volt az irodalomban, mint most. Legkitünőbb írónk előszeretettel foglalkoztak ezzel; különösen Bajza, Vörösmarty és Toldy a kritikának azon időben szövetséges nagymesterei, kik az Athenaeum című irodalmi folyóiratot szerkesztették és élesen bírálgatták és ostromozták az írók munkáit és a színészek előadásait. A háromfejű szerkesztőség, — a

Cerberus, a mint ellenei gúnyolták — valóságos hatalom volt az irodalom terén. Midőn azonban a fővárosi cenzurának szigorú 1840 után engedett és hirtelenséggel előbb közgazdászati, később politikai kérdések is vita tárgyává válhattak, megszünt lassanként az érdek a grammatikai és esztetikai kérdések iránt és a Kossuth és Széchenyi közt fellobbanó polemia jobban érdekelte a közönséget, mint az opera és dráma pártolóiának egymás ellen folytatott ingerült vitája. A szépirodalmi lapok előfizetőinek száma esökkent; a kritika politikai szervezetünk vete bonczkése alá; gr. Széchenyi vaskos könyvben taglalta Kossuthnak vezércikkeit; a személyeskedések nem maradtak el a napi lapokból és a politika oly annyira előtérbe lépett, hogy a szépirodalmi kritika, mely az előtt az olvasó közönség gyönyörére szolgált, egészen háttérbe szorult; a kifejtettebb kornak idegzete erősebb izgatószerkeket kívánt.

Az idők azóta minden tekintetben megváltoztak: a sajtó szabad; a lapok elszaporodtak; de az olvasó közönség idegei még jobban eltompultak; az írók száma növekedett; több könyv jelenik meg most egy év alatt, mint azelőtt egy évtizedben; de a reklám mestersége mégis gyermekkorában maradt. Az írók és kiadók érdekében volna ugyan, hogy a sajtó termékei behatóan bíráltassanak és beszéltesse meg, a mint ez külföldön történik; de ez alig történik meg nálunk. Sőt őszintén meg kell vallanunk, hogy a kritika a régi időkhöz képest inkább hanyatlott, semhogy fejlődött volna. Jelzi ugyan az irodalom új termékeit és dicsérő szavakkal üdvözli azokat majd mindig; ki is ír egyes cikkeket tárczául. — laptöltelékül felhasználja az új művet —: de behatóan nem igen foglalkozik vele. Csak az új szindarabokat bírálja terjedelmesebben; csak hogy itt is szívesebben dicséri meg még azon dara-

bokat is, melyeket a néző közönség megbuktat. Momus, a kritikának Istene, nálunk kijuttette ostorát elvénuült kezeiből; csak időnként kapja azt fel a *Budapesti Szemle*, de ez is nagyobbakat csattant, mint a minőket sújt.

Magyarország nem nagy ország; írónak száma aránylag még most sem oly tekintélyes, mint más országoké és ezek is főleg a fővárosban pontosulnak össze. De Budapest sem oly nagy, hogy mindenki ne találkozzék mindennap mindenkivel, az országház karzatain és az írói körben, az akadémia padjain és a hirtelenséggel szerkesztőségek szobáiban; a kioszkban vagy a színház karszékein. Időnként együtt jubilálunk, együtt bankettirozunk, egymásra köszöntjük poharunkat; pájtáskodunk és sokkal műveltebbek vagyunk, semhogy a közönség előtt mondanók meg egymásnak a keserű igazságot; ezt legfeljebb csak egymás háta mögött tesszük és az élesebb megjegyzéseket inkább az élelappokra bizzuk, melyekben annyi sületlen élz is fordul elő, hogy a sikerülteket sem veszi senki komolyan. Íróink szívesen csoportosodnak pájtáskodó klikkekbe, hol kölcsönösen elismerik érdemeiket és csak a kezdőket sújtják; de azokat szívesen hallgatják agyon, kik semmi klikkhez nem tartoznak. Ők egyáltalában kényelmes békében akarnak élni és nem szeretik a polemikát. Az irodalmi nagy háborúk ideje lejárt; és a mint a nagy államok közt most a békeliga korszaka állt be, úgy irodalmunkban is kerülgetjük az összehangolást s inkább elhallgatjuk meggyőződésünket, semhogy ellenséget és háborút keressünk. Nem is támadunk, nehogy védelemről is kellessék gondoskodnunk és esetleg vereséget is szenvedhessünk. Ehhez járul még az is, hogy, ha valamely könyvet meg kell bírálni, azt előbb el is kell olvasni; erre pedig sokszor nem érünk rá. A kiadó beküldi kiadványait a lapoknak, melyek a szíveséget azzal szokták nyug-

tázní, hogy tüstént tárczát adnak róla; minél előbb, nehogy más hirlap megelőzze őket. A munkatárs tehát gyorsan átlapozza a művet, megdicséri felületesen, pontosan lemásolja legérdekesebb részét és — tovább adja a könyvet. Ezt kell legalább gyantánunk, mert a mennyire tudjuk, egy magyar hírlapszerkesztőség helyiségeiben sincs könyvtár; a beküldött munkák szétoszlanak a szerkesztők, munkatársak és ismerőseik közt; a könyvek nem maradnak ugyan olvasatlanul, de a *beható bírálat* rendesen elmarad.

A közönség érzi a kimerítő komoly kritikának híját; *ennek pótlását tűzték tehát ki céljukul a jelen folyóirat szerkesztői*, kik azon lesznek, hogy irodalmunk és a külföld nevezetesebb jelenségeit legjobb meggyőződések szerint *ismertessék és megbírálják* a nélkül, hogy bárki másnak kedvét keressék, mint a közönségét; *nem ragaszkodnak semmi doktrínáir theorióhoz, nem tartoznak semmi irodalmi klikkhez, nem kerülik a polemikát; de keresik az igazságot.*

PULSZKY FERENCZ.

DRÁMAIRÁSUNK.

Paulay Ede ur, a nemzeti színház drámai igazgatója a minapában a Kisfaludy-társaság havi ülésén egy felolvasást tartott a nemzeti színház drámai irodalmáról, a mely igen sok tekintetben érdekes és tanulságos, de kiváltképen statistikai adatainál fogva az írókról és műveikről, a melyek a nemzeti színház deszkáin ez intézet első megnyitása óta megfordultak. Közel ötszáz amaz eredeti szindarabok száma, a melyeket 1837 óta a nemzeti színház termelt. És hozzá e színháznak egy-egy hete csak négy nappól állott, mert hármát lefoglalva tartott az opera. Ez a körülmény közel felére redukálja az időnek amaz összeségét, a melyben ez az eredmény megtermett. E, mondhatnám, félszínházon kívül csak még akadémiai pályázatok adtak némi ingert a magyar drámaíróknak, kiket e mellett a legnagyobb siker is közvetlen anyagi jutalommal alig kecsgettetett. Mindez egy akár valóságos, akár látszólagos, de impozans drámaírói képességre és kedvre mutat, a mely nemzetünkben lakozik. Igaz, a nagy tömegben, a melyet vágya vagy hivatása a lámpák elé vitt, alig van egyénileg halhatatlan; demelyik irodalomban van ebből sok? És ha nincsenek is nemzetközi kiállításokra való szállfaink; azért van,

a mi gazdaságunkra nézve ennél fontosabb: van — *erdőnk!* Olyan a milyen, de erdő!

És mily különös! Szemben a drámaírásra való e nagy hajlandósággal, e nízus nagymérvű termelésével is szemben, sehol a világon nem jönnek létre keservesebben színházak, mint nálunk. Ebben még ma is a mult század végének és a folyó század elejének az álláspontján vagyunk. A színház építése — hazafiság dolga! Áldozat, adakozás, koldulás, lelkesedés és hiúság összetett munkája. Másutt a tőke végzi saját érdekkörében, a mit itt a lelkesedés; ez utóbbi ideálisabb, de az előbbi életrealóbb. Mert így van ugyan sok ismert nevű »lelkes hazánkfiá«, de nincsen elegendő színházunk. Ha azonban nincsen se az élet, se a művészet szükségének számában színházunk, hát annál inkább csinálunk színésziskolát, állítunk zeneakadémiát és alapítunk mesteriskolát. Mert az hozzá tartozik a mi nemzeti dilettantizmusunkhoz, hogy mindenre iskolát csináljunk, a mink *nincs*; művelt nemzetnek kell látszanunk, és ha nincs színházunk elég, iratunk annál több drámát és nevelünk annál több színészt és muzsikust. Ki veszi hasznát? nem a mi gondunk; hol élnek meg? az sem! Mi kitanítottuk, — ennyi elég egy művelt nemzetnek.

Mióta művelődési törekvéseinkkel mozgásban vagyunk, — a minék épen mintegy 100 esztendeje ha van, — mi irodalmat, művészetet mindenha, hogy úgy mondjam, csak akadémicze pártoltunk. Az élettel közvetlen kapcsolatba hozni, vele kölcsönhatásba helyezni alig tudtuk. Mind a kettő meglehetősen függetlenül fejlődött egymástól. Nagy mozgalmú drámai irodalmunk — egy műfaj, a mely karaktereket fest eszelekvésben — híjával is maradt szépen a nemzeti jellegnek. Nyelvben magyar, de lényegben csak elvétve az, a mi mulandóságának is egyik forrása. Iskolában tanuljuk, nem az élet akadémiáján! Egész színházi életünk, színművészetünk ugyszólván csak egy látszólagos élet, nem valódi. Budapest rohamos növekedése és magyarosodása van hivatva e bajokat megorvosolni. Mert ez a tömeg fogja jogát és természetes befolyását mulhatatlanul mindenben gyakorolni, a mi hullámaiban él. A színészetben és irodalmán is. Hanem mikor? az a kérdés. Én ugyan azt hiszem, hogy máris. A körülmény, hogy a népszínház bérlete kezd kapós lenni; a jelenleg, hogy hordárok üzérkednek a nemzeti színház némely drámai napjának jegyével is; Jókainé jubiláris fellépése egy tragédiában, mely a 2000 frnyi bevétel mesés összegét meghaladja és hasonlók már is suttogják, hogy egy új idő küszöbéhez értünk. Az opera külön palotába készül, a várszínház új kézbe kerül és nem lehetetlen, hogy ezenkívül is támadjon még

egy színház, immár az ötödik a magyar fővárosban.

Mindez azonban nem fog krízisek nélkül menni, és írók, tudósok és politikusok figyelmére méltó. Mert a színház politika is. Mert nem szabad felejtenünk: maga a színházi vállalkozás, mint üzlet, ép úgy fejlődés és anteakták nélkül van nálunk, mint művészeti része. Nincsenek vállalkozóink, se a kik építenének, se a kik bérletének; nincsenek művezetőink, rendezőink, dramaturgiaink; vannak a belbecsű Karácsonyi tragédiákra pályázóink; de a játérendek napszámosainak erős híjával vagyunk. Színészeink több önérzettel bírnak, mint önállósággal; iskolájok épenséggel nincs; hagyományaik — tradícióik — bizonytalanok és idegen befolyás által erősen megrontvák. Mind onnan van, hogy összes színművészetünk nem alulról fölfelé fejlődött, hanem megfordítva. Nem az életből kelt, szükségei és elemei által táplálva, növesztve, virágoztatva, hanem rátukmáltatott kelletlenül az életre, a melylyel ketten csak most kezdik egymást érezni. Tehát vigyázat! Nem felet-több nagy idő el fogja dönteni, megvan-e iróinkban a tehetség arra is, hogy az élet számára dolgozzanak, s nem csak a műveltebbek ugynevezett szűkebb körének. Mert az a poezis, a mi műveltnék műveletlennek, tudósnak tudatlanok egyaránt tetszik; a mi csak a kevés avatottabbaknak szokott tetszeni, az — kérem — csak inkább a művészi »hangszerelés«. Ha a drámaírás ama nagy kedve, mely iróinkban konstataálható, megfelelő komoly hivatással jár, akkor minden tekintetben nevezetes aera várakozik rájuk a legközelebbi évtizedekben úgy saját dicsőségök tekintetében, valamint egy fontos nemzeti missió dolgában, melyet a fővárosi lakosság soknyelvű konglomerátumán teljesíteni hivatva lesznek.

RÁKOSI JENŐ.

A NÉPKÖLTÉSZET HAMISÍTÁSA.

— »Kuzsora a román népköltészet virágaiából«, ford. MOLDOVÁN GERGELY, Tordán, 1883. —

A hatvanas évek elején történt, Kriza »Vad rózsái«-nak megjelenése (1861) után, hogy erdélyi oláh testvéreink erőst a székely ballada-gyűjtőknek estek, azzal vádolván őket, hogy két balladát, nevezetesen a »Kömvés Kelemen«-t és a »Molnár Anna«-t egyenesen oláhból fordították le, amazt az »Argesi Zárdá«-ból, emezt a »Toma«- című balladából. Az akkori lapokban éles polemikák folytak székelyek és oláhok közt; a támadók végre is meghátráltak, s az irodalom emberei napirendre tértek az amugy is nem nagyon világra szóló dolog felett.

Ennek a cikknek nem az a célja, hogy a régi harcot fölelevenitse. Csak futólag-

san szembe kellene állitanom egymással az említett balladákat, hogy a vádaskodás neveltséges, kicsinyes volna világosan kitűnjék. Nagyon könnyű volna példaképen felhoznom a »*Hero és Leander*« mondát, melyet Európa csaknem minden népe magáévá tett és saját eszejárása szerint feldolgozott, s bebizonyítanom, hogy ugyan- ezt az esetet látjuk ismétlődni a »*Kőműves Kelemen*« és »*Argesi Zárda*«, nemkülönben a »*Molnár Anna*« és a »*Toma*« című balladákban. De mondom, ez teljesen kívül esik az én czikkemnek a keretén, s egyáltalán meddő munkának tartom azt bizonyítani, hogy melyik népnek tetszett balladát »lopni« a másiktól. Én ez alkalommal egy *irodalmi kórságra* akarok rámutatni, egy kórságra, midőn túlbuzgó emberek helytelenül felfogott nemzeti büszkeségből, hogy úgy mondjam, hazafiságból, segítségére mennek a népnek, gyártanak dalokat, balladákat, aztán eldicsekszenek vele, hogy ime, a mi népünk költészete nemcsak minőség, de *mennyiség* dolgában is kiállja az összehasonlítást bármelyik nép költészetével. Ezt a betegséget három év előtt alkalmam volt konstatálni *minálunk*^{*)} s azt hiszem, oláh testvéreink nem veszik zokon, ha most konstatálom *ő náluk* is.

Ennek a betegségnek a csiráját már látjuk a hatvanas években. Oláh testvéreink ekkor még nem hamisítanak, csak hamisan vádolnak minket, hogy tőlük szedik át balladáinkat. A nemzeti hűség mondatta velük e vádat. Hátha elhiszi a világ, hogy a székely az oláh népköltészetén rágódik? Mennyire fogja ez emelni az oláh irodalom tekintélyét a külföld előtt! A kísérlet nem sikerült, de mindazonáltal készséggel ismerjük el, hogy az oláh népköltészet külső és belső szépségeiben vetekedik a világ bármelyik népköltészetével.

Hát mi szükségük van akkor arra, hogy erőszakos módon szaporítsák a meglévő, mely magamagától is fejlődik, szaporodik? Hát mi ésszerűség van abban, kiadni egy egész kötetet, mely nagy részben *hamisított*, eredetiségéből teljesen kivetkőztetett, a nép naiv eszejárásával, érzelmeivel egyáltalán össze nem egyeztethető termékekkel van tele?... Avagy talán azt hiszik az oláh gyűjtő urak, hogy az olvasó közönséget, s még inkább az irodalommal szakszerűen foglalkozó embereket oly könnyű dolog tévuttra vezetni!?

Csalódnak s különösen csalódik Moldován Gergely ur, a kinek fordításában »*Koszorú a román népköltészet virágaiából*« címmel egy kötet jelent meg Tordán. Csak a ki e kötetet végig olvasta, alkothat magának fogalmat arról, hogy mily rettenetes dolgokat művelhet a nemzeti hűség az irodalomban. Soha nem látott

és hallott kuriózumok egész gyűjteménye van összehalmozva e könyvben.

Magára a fordítás milyenségére nem akarok reflektálni. Azokat a rövid, páros rímű sorokat híven és mégis szabatosan ültetni át magyarra, valóban egyike a legnehezebb feladatoknak. Én nem azért interpellálok Moldován urat, hogy mért fordított rosszul, — mert hisz erre könnyű a felelet: nem tud jól fordítani, — hanem azért, hogy mért fordított le »népköltészet« címén olyan dolgokat, melyek a néptől soha nem eredtek s melyeknek legfeljebb a *magja* van a néptől, a többi mind émelgyős cifráság, a mikkel bizonyosan oláh »népköltők« akarták meglepni a világot.

Olvasom az u. n. népdalokat e kötetben s babonás félelemmel tapogatom a könyvet kívül-belül, ha vajjon nem valamely divatlap akad-e a kezembe. Ugyanaz a mindennapi poézis, ugyanazok a chablonos frázisok jó-rossz rímekkel, ugyanaz az émelgyőség, üresség, holdkórosság a dalokban.

Itt van mindjárt izlelőül ez:

»Szívem nyílal, agyam: átok;
Napvilágot, mert nem látok.
Megfulladok; tüdőt: szárat!
Több levegőt: egy világot!«

Már ki hiteti azt el én velem, hogy ily nagy hangon, ezzel a pathoszszal beszél egy oláh fiesor?

És egy más helyen:

»Oh, mert édes a nő hangja,
Érző szívben tüzet gyújtván,
Erőt ad és bátorságot,
Tenni azt, mit a nő kíván.«

Nos, nem megszokták önök ezt a hangot a mi poétáinktól? Nos, nem az a tanulság ebből, hogy oláh testvéreink is csak olyan lagymatagul pengetik a lantot, mint a mi poétáink?

S kérem szeretettel, kit ne ragadna el a kifejezések e finom választékossága:

»A pohárnak hangját hallja,
Mily édesen olvad dalba . . .
Mily kábító koboz mellett . . .
Lángra gyújt sok ifju keblet.«

Ugy-e nem ismeretlen önök előtt e frázis: »az édesen dalba olvadó hang« és »mily kábító koboz mellett«? Csakhogy az a szomorú a dologban, hogy a paraszt ismeri ugyan a *kábítás* fogalmát, de nem ám a kobozra használja, hanem a pálinkára. (Természetesen, fel kell tennem Moldován ur fordító lelkiismeretességéről, hogy fordításában legalább a fogalmak híven vannak visszaadva.)

»Ugy szólsz, mint más, ugy mosolyogsz,
Csakhogy szavad lesújt, bájole stb.

— mondaná nálunk akármelyik fájdalom-
kat affektáló poétánk.

Mennyivel másként hangzik pl. ez a négy sor:

»A mit alkotál egy szóval,
Le nem rontod száz békóval;
A mit gyújtál könnyű szerrel,
El nem oltod egy tengerrel!«

Lám, ebben van gondolat, ebben van erő és ezen meglátszik, hogy nem csinált, vagy ha az, gratulálok annak, a ki csinálta!

A 192 oldalra menő könyvről irhatnék épen 192 oldalos kritikát, de azt hiszem, hogy az itt közölt mutatványok után már kevéssel beéri az olvasó. Mert még egy balladát semmi áron nem engedhetek el, érdemes rá, hogy megismerkedjünk vele. »*A hegedős*«-t (ez a címe a balladának) egyszerű népmeséből csinálhatta valamelyik neki buzdukt poéta. Ki van czirkalmazva az egész, ugy, a mint műköltők szokták tenni, alig van benne valami, a mi vetene a balladai szabályok ellen. Így anya szivtelenül elhagyja gyermekét az erdőben, rablók kedvesévé lesz, a gyermeket megtalálja az »erdő anyja« s tündérseregével felölelte, haza vitte. Fölneveli, megtanítja hegedülni s az ifju aztán hegedűjével elindul körutra, betéved egy koresmába, ott mulatnak a rablók, ott van az ő anyja is, a ki ráismer s »élettelen földre hull«. Ez a ballada meséje. De hogy van megírva?

(NB. A könyvben is ilyen lefektetett vonások jelzik ama helyeket, a hol a ballada meg-meg szakad és újra más pontból indul ki.) Tehát:

»És az ifju figyel erre,
A hegedűt kézbe vette,
A nyiretyüt végig húzza,
Rezeg az eszköz minden húrja,
Néha rosszul, majd meg jobban,
A sziv néha fel-feldobban,
Mig végtére a dal árja,
A kőbőmulatnak tárgyja,
A tündér is esoda szállja. (?)

Majd ismét:

A húr, a mint ki-ki hallgat,
Szivrepesztőn rezeg jajgat,
Mint egy megőrt sziv fohászja,
Setét, rémes, éjszakába.

Nemsokára a szép ifju
Hegedűvel utnak indul,
Játszik falun, a városban,
Tapsolnak is tizen — százon.

Hát jól van, én elhiszem, hogy *tapsolnak a hangversenyző művészeknek*, csak azt nem, hogy a néptől van ez a ballada s még több társa ennek. Ha azt hiszi Moldován ur, hogy szolgálatot tett e kötettel az oláh népnek, ám boldogítsa hite. Annyi bizonyos, hogy igazi vadvirágok helyett egy csomó csinált virágot szedett össze s én őszintén sajnálom, hogy idejét és erejét ezekre vesztegette. A mi igazán a néptől

*) »Ellenőrzé 1881. ápr. 15-iki szám.

van, azt meg a gyöngé fordítás miatt nem lehet teljesen élvezni, de legalább az anyag becses s ha egyébert nem, ennek megismertetéséért is megérdemli Moldován ur elismerésünket.

BENEDEK ELEK.

IRODALMI HIREK.

— JÓKAI MÓR jelenleg három nagyobb munkán dolgozik. Az első a »Nemzet«-ben folyó küninő regény, melynek címe »A löcséi fehér asszony«. A második »A cigánykirály« című regény, mely a Révai-féle »Regényvilág«-ban Jókai Róza k. a. rajzaival illusztrálva jelenik meg. A harmadik egy nagyobb drámai munka, mely a nemzeti színház számára készül. Sajtó alatt van ezenkívül Jókaitól »A magyar nemzet történelmének« második kötete, mely regényes rajzokban vázolja történetünk jelentékenyebb mozzanatait, a mohácsi véstől a jelen század elejéig. E munka első kötete huszonöt évvel ezelőtt jelent meg, azóta igen sok kiadást ért és egyike a legelterjedtebb ifjúsági olvasmányoknak. — Jókainak »Vegyron és visszlángja« című könyve német nyelven is megjelent, ily cím alatt »Zonen des Geistes«. A fordítást, mely híven adja vissza az eredeti szépségeit, Weisz Julián végezte, kinek neve azonban a címlapon nincs kitéve. A könyv kiállítása a lehető legdíszesebb.

— KISS JÓZSEF »Mese a varrógép«-ről című kötete a jövő hét folyamában kerül ki a sajtó alól és haldéktalanul fog szétküldetni. Szerző kéri azokat, kiknél még előfizetési levek künnek vannak, szíveskedjenek azokat mielőbb beküldeni, hogy késedelem ne történjen a könyv expedíciójában.

— A »MODERN PESSIMISMUS«, a hogy röviden szeretik nevezni mindama jelenségek foglalatját, melyek a civilizált világ raffimált vágyai és a valóság közti összeütközésből keletkeznek, újabban foglalkoztatja a francia kritika is. Legutóbb egy igen szellemes könyv jelent meg e tárgyról Paul Bourget-től: »Essais de psychologie contemporaine« cím alatt. A kötet öt hosszabb tanulmányt tartalmaz, melyek mindannyian a »Nouvelle Revue«-ben keltettek először feltűnést. E cikkek, noha voltaképp nagyon különböző írói karakterek (Baudelaire, Renan, Flaubert, Taine és Stendhal) fővonalait elemzik, egységes egészet alkotnak a valamennyiüket átható közös idea által. Bourget a moderne irodalom ez egymással oly kevésbé rokon küninőségeit egyképen teszi felelőssé azért, hogy szellemük és érzelmeik varázsával terjesztik a hitet a »természet nagy banqueroutejában«. Nem annyira kritika és írói jellemzés ez, mint egy éles elme megfigyeléseinek gyűjteménye, mely adalékkul kíván szolgálni a XIX. század második felének morális történetéhez. Egy a mostanában megjelent legérdekesebb könyvek közül, mely néhány paradox mellett egy eredeti egyéniség és rendkívül művelt elme küninő tulajdonságaival van tele.

— PAUL DE SAINT-VICTOR bevégzetlenül hátrahagyott híres művéből: »Les deux masques«-ból, mely tudvalevőleg a dráma történetét adja elő, most, több mint két évvel a szerző halála után, jelent meg a harmadik és utolsó kötet. Az egész műnek négy kötetet kellett volna magában foglalnia, de a negyedik résznek tervezetét sem találták meg a »szívárványból író« kritikus hagyatékában. A harmadik kötet is csak az anyagot tartalmazza, brillans tárczacikkeket, melyeket a posthumus munka összeállítói: Paul Lacroix és Alidor Delzant a »Presse« és »Moniteur universel« hasábjain megjelent kritikákból válogattak össze. E laza összefüggésű feuiltonok mindannyian a moderne drámát tárgyalják, ugyanazzal a festői, színekben gazdag előadással, mely a két előbbi kötet fényes tulajdonsága volt. Théophile Gautier-n kívül senki sem irt tanulmányt ilyen csillogó, színeket játszó, vakító stylusban. Ebben van a könyv legfőbb érdeke,

mert tartalmi becsé sokkal jelentékenyebb. Szellemi tüzjatek ez: inkább a szemnek szól, mint az értelemnek.

— KELLER GOTTFRIEDRÖL, a németek legjelesebb mai regényírójáról, sokan elfelejtették már, hogy mindenütt ismert könyvein kívül, két verskötetet is adott ki, sőt hogy először politikai versekkel lépett fel. Legutóbb megjelent »Összegyűjtött költeményei«, Kellernak mint lyrikusnak is sok tisztelőt fognak szerezni. Fantázia, kedves humor és erős hazaszeretet szól belőlük. A kötet egyik legértékesebb darabja az »Apotheker von Chamounix« című nagyobb irodalmi szatíra, mely ezúttal került először nyilvánosságra. Egy könyvvel több, mely fenn fog maradni.

— TURGENYEV önéletrajzát, mely eddig az oroszul nem értő nagy közönségre nézve hozzáférhetetlen volt, legújabbban fordításban közölte egy előkelő német folyóirat, s abból eddig ismeretlen, érdekes részletek jutottak nyilvánosságra a nagy költő személyes viszonyait illetően. A feljegyzések legérdekesebb fejezete Belinskiré, a küninő kritikusra. Turgenev egyik legjobb barátjára való emlékezéseit foglalja magában.

— DROZ GUSZTÁV, a »Monsieur, Madame et Bébé« híres szerzője, újabb művet boesajított közre, melynek címe »Tristesses et Sourires«, és melyben egy finom lelkű éltesebb báróné emlékeit mondja el. Visszaemlékezés közben alkalma nyílik a művelt, előkelő hölgynek összehasonlítani korunk erkölcsét a mult időkével. Az összehasonlítás eredménye természetesen a multa nézve kedvezőbb: a báróné a jelen nagyon is sötétnek látja. E mű Párisban nagy feltűnést kelt, különösen azon részei által, melyek a politikára vonatkoznak. A párisiak, úgy látszik, eddig nem is sejtették, hogy a vig kedélyű, ledér tollú Droz lelke mélyében milyen esőkönnyös, reakzionárius, és most meglepi őket, midőn erről tudomást kell vennök.

MEGJELENT KÖNYVEK.

- ARANY JÁNOS összes munkái, végleges teljes kiadás 1883. Ráth Mór kiad. XII. és XIII. füzet. Füzetenként 60 kr.
- Buda halála, Ráth Mór kiad. 1883. (A magy. nemz. esaládi könyvtárban). 80 kr.
- GOETHE Faust, fordította DÖCZY LAJOS. Ráth Mór kiad. 1883. 80 kr.
- EÖTVÖS JÓZSEF báró. Gondolatok. III. füzet. Ráth Mór kiad. 1883. 50 kr.
- HÜBNER SÁNDOR báró. Sita a világ körül. A hetedik kiadás után fordítva. II. füzet. Ráth Mór kiad. 40 kr.
- SZÉCHENYI ISTVÁN gróf naplói. A m. tud. akad. megbízásából összeállította ZICHY ANTAL. Athenaeum 1884. 4 frt.
- PETŐFI művei új kiadásban, illusztrációkkal. Athenaeum. 12 frt.
- MICHELET. A francia forradalom története, fordítottak többben. I. köt. Kolozsvárt, Stein Jánosnál. (Összesen 12 kötet lesz.) 2 frt.
- KÖLTŐK LUGASA. Budapest, Mehner Vilmos kiadása. 4 frt.

FILHARMONIKUS HANGVERSENYEK.

— decz. 6.

A tegnapi hangversenyvel filharmonikusaink befejezték zeneelőadásai első cyclusát. Alig hoztak valami számot tevő nagyobb zenei újdonságot; úgy hogy ma, a harmadik zenekari hangverseny után, a tudósító arra ébred, hogy voltaképpen csak személyiségekről, művészekről és azoknak a hangversenyteremben viselt dolgairól kell be-

szélnie, nem pedig művekről, mit — mondanunk sem kell — örömebb tesz vala. Mert a virtuóz megjelenik köztünk, játszik és hódít; de midőn eltávozik, alig hagy nyomot maga után. Azt a műalkotást ellenben, melyet philharmonikusaink élvezetes előadásban nyújtanak, bizvást maradó tulajdonunknak tekinthetjük, melyet időre időre szívesen előveszünk ismét. Symphonikák, a minők voltak a Covent-é, a Dvorák-é, — hogy csak a kisebb tehetségekről szóljunk — örvendetes tanúságai annak, hogy a mi korunkban is találkozik még élénk formái érzék, mely eredeti alkotó képességgel párosul. És bár a közel multban hullott el a classicus irány egyik legnemesebb képviselője és szerencsés művelője, Volkmann Róbert, kit oly mélyen gyászolunk: mégis biztat a remény, hogy a fiatalabb nemzedékben lesznek, kik a művészet magasabb formáiban ezentúl is a szépet fogják keresni, azt az eszményt, melyet Winckelmann e szavakban fejezett ki: »nyugodt nagyság és nemes egyszerűség«. A művészetnek feladata az, hogy az emberiséget magához felemelje, nem pedig az, hogy műveivel lesujtsa, — mint ama fiatal óriások teszik, kik sötétebbnél sötétebben tartott zeneképeikkel zaklatják az ártatlan hallgatók kedélyét. Ezekről az idén legalább az eddig lefolyt három estén szerencsére mentek maradtunk. Hogy pedig hasonlótól jövőre is meg legyünk óva, arról, úgy hiszszük, gondoskodni fog a filharmonikusok derék választmánya, mely ugyancsak gonddal válogatja meg az előadásra szánt darabokat. A mit azonban az eddigi hangversenyek után is constatálhatunk, az kétséggel azon örvendetes tény, hogy a zenekari előadásokon minőség tekintetében, nagyjában jelentékeny haladás észlelhető és pedig nemcsak az eddiginél összességében, hanem sok apróbb részletnek gondosabb kidolgozása tekintetében is. E körülmény bizonyára meg jobban érvényre jutna, ha hangversenytermünk az akustika dolgában csak némileg hasznavehetőbb lenne. Hogy ez a kedvező eredmény nem az esély műve, hanem a fokozott szorgalom, gyakoribb próbáknak következménye, ezt nem szükséges bizonyitnunk. Hiszen maguk a zenekari tagok is készségesen bevallották e sorok írója előtt. A filharmonikus hangversenyek eme qualitativ tökélyesbülése elválaszthatatlan összefüggésben áll azon részvétellel, melylyel e művészeti vállalat a közönségnél találkozik. Ha egyszer elérjük azt az időt, hogy a zenekari hangversenyek állandó közönsége, — nem az, a mely kíváncsiságból látogat el egy-egy estére, hanem az, mely ebben műérzékét követi — körülbelül megtölti a termet, akkor helyén lesz az a követelés is, hogy ezen zeneelőadásokra művészeti

kivétel dolgában a legszigorúbb mértéket alkalmazzuk; helyén lesz azért, mert zenekarunkban megvannak az előfeltételek arra, hogy szakmájában a legnehezebb feladatoknak is megfelelhessen.

Áttérve a tegnapi (harmadik) hangversenyestére, nem hagyhatjuk említés nélkül azt a fejtűnő különbséget, mely annak bevezető és befejező száma közt mutatkozott, mintha nem is ugyanazon zenekar játszotta volna el mindkettőt! Az Égmont-nyitánnyal meglehetősen mostohán bántak el, a két fő-időméretet mintegy összevonván, a lassúból is engedtek valamit, meg az Allegro-ból is, úgy hogy egy bizonyos közös mértékben állapodtak meg, mely Beethovenre sehogysem illik. Sokkal kielégítőbb volt *Schumann* D-moll simfoniájának előadása. Az újabb zeneművészet eme páratlan szépségű gyöngye, a »Symphonia egy tételben« — mint a szerző elnevezte, — még *Richter* idejéből egyik kedvenc darabjuk a filharmonikusoknak. *Esser* második *Suite*-jének két tételét kár volt kiszakítani az egészműből. Azért »suite«, hogy egymásután játszzák, ne részletekben. Az első tétel szerencsésen imitálja a régiék modorát kiindulásában és menetében; bár járt uton, de szilárd, ki-mért léptekkel halad előre: később azonban stílnélküli modern fordulatokban vész el. A második tétel jelentéktelen.

A zenekari előadásokénál nagyobb érdekelt kellett maga a vendégművész személye, ki ez este először lépett fel hangversenytermünkben. Eugène *Ysaye* a legifjabb virtuoz-nemzedék közül való; 1858-ban született. E fiatal belga hegedűművész *Vieuxtemps* tanítványa és e nagy mesternek köszöni nemcsak brillans technikai képzettségét, hanem a megkapó elevenségét az előadásban és az előkelő, nemes hangot, melyet hegedűjéből elé tud varázsolni. Gyönyörrel hallgattuk meg a »Ballade et Polonaise«-t, mesterének e bájos művét, melyet jól esett egyszer már teljes zenekar-kísérettel mellett élveznünk, miután annyiszor tompa, kifejezésnélküli zongorakísérettel kellett eltűnnünk. Hálásabb darabot ennél valóban nem választhatott volna. De hogy bemutatoul épen a *Wieniawski* hegedűversenyét adta elő, azt még azzal sem fogja előttünk kimentetni, hogy az egyik szt.-pétervári udvari hangversenyen *Rubinstein* állítólag azzal a bókkal tisztelte meg művészüket: »Még soha hegedűjátóst nem hallottam, ki annyira emlékeztetett volna a boldogult *Wieniawskira*«. Az ilyen összehasonlításoknak még csak legkisebb bajuk az, hogy sántikálnak; legtöbbször meg sem történtek. Mikor *Wieniawski*-t emlegetik, — a mi állandóan ismétlődik minden új hegedűvirtuóz megjelenésénél — nekem csak egy jut eszembe: az a staccato-skála, melyet

a *Faust*-keringőben hallottunk tőle. Ezt játszotta el valaki! A többi szívesen meghallgatom tőle, de ép oly szívesen el is engedem neki. Azután no, azután beismerem, hogy ő a legelső, a ki *Wieniawski*-ra — emlékeztet. De pótolni őt nem fogja nekünk soha! Mert azok az adományok, melyek *Wieniawski*-ban találkoztak, nem pontosulnak össze egyhamar egy emberben.

SCHÜTZ MIKSA.

FRANCISCI JÁNOS.

— Egy magyar zenész a XVIII. században. —

AMBROS A. W., a nagynevű zenetudós hátrahagyott irataiban (»*Studien und Kritiken aus dem Nachlasse von A. W. Ambros*«) találjuk *Francisci János*-nak, e kiváló magyar zenésznek életrajzát, melyet jelen közleményünkben felhasználunk. Az idézett nagybecsű gyűjtemény — *Ambros* irodalmi hagyatéka, melyben e zenetörténetírónak számos kiadatlan tanulmánya lett volna közléteendő — fájdalom! már a második füzetnél megszakadt és folytatása egyhamar nem is várható.

Lapozgatok *Fétis* »*Biographie universelle des Musiciens*« című nagy művében. Keresem *Francisci János* nevét és nem találom. Pedig valóban »vakok és bénák«, kik bejutottak a *Fétis*-féle menyországba és elnyerték annak papíron való halhatlanságát. Nem is érthetem, hogy a derék *Francisci János* miért rekedt künn az ajtó előtt. Hiszen már 1725-ben történt, hogy egy collegája, a boroszlói *Erzsébet*-templom orgonása, *Glettinger János* ékes versekben énekelte meg az ő művészetét egy alkalmi költeményben, melyben azt kívánja neki, hogy »városának *Orpheusa*« legyen. *) De azért a világ teljesen megfeledkezett róla, olyannyira, hogy még a *Fétis* nagy temetőjében sem talált nyughelyet; de még a *Pougin*-féle pótkötetben sem.

Életről, pályafutásáról vajmi keveset tudunk; és ha ezekről maga nem emlékezett volna meg *Mattheson*-hoz (1740 jan. 11-én) intézett levelében, valószínűleg még a neve sem marad fenn korunk számára. *Francisci János* *Besztercebányán* született. 1691. június 14-én, *Besztercebánya* szabad királyi városban láttam napvilágot — így ír *Mattheson*-nak — és énekeltem az első lamentot. Atyám, *György*, az evangélikus német község érdemes kántora volt; anyám született *Horváth Katalin*. Szülővárosa gimnásiumában tanult, *Burius János* magister és a »stanítás terén hírnevet szerzett« *Pilátik János* vezetése alatt. A zongorán *Karhut Jakab* volt mestere, kit atyja ajánlatára, a község előljárói »mindkét nemzetnek, a magyarnak és németnek, orgonajátzójává választottak meg«. Két nemzetnek orgonajátzója — mily nagyszerű! És még sem elég arra, hogy a derék férfiú, ki két nemzet számára orgonázott. *Fétis* nél helyet találjon. »A mi egyéb csekély tudományom jutott Isten kegyelméből, azt a magam gondolkodásának és szorgalmának köszönhetem«. *Francisci* tehát autodidakta volt, a mi az ő korabeli zenészeknél nagy ritkaság. Ti-

*) Ide igatjuk ezt a rococo-ziségben tartott költeményt, német eredetjében:

»Hochedler Herr und Freund, Amphions schönste Zier,
In Ihnen stellt mein Geist sich einen Künstler für,
Der sich in der Musik lässt wie einen Engel hören:
Daher er in der Welt zu lieben und zu ehren.
Ich schliesse meinen Wunsch in diese Worte ein:
Dass Sie auch Ihres Oris ein Orpheus mögen sein.«

zennyolez éves korában (1709.), atyja halála után megtették kántornak és karmesternek »noha mások is jelentkezőnek« és »majdnem akarata ellenére«. Ez állásban három évig maradt meg és e mellett a görög és héber nyelvben tett tanulmányokat »a tanszéken és szószéken egyaránt hasonlíthatatlan *Bél Mátyás ur*« vezetése alatt. A »*Notitia Hungariae novae*« e szerzőjének neve ismeretes minden magyar irodalombarát előtt.

A jezsuitáknál a karmesteri állás üresedésben lévén, az egyházi kart a protestans hitű *Francisci*-re bízták. A fiatal karmester most komoly zenei tanulmányokra adta magát és különösen *Mattheson* műveit forgatta, melyek még ma is nagy becsben állanak (»*Der vollkommene Capellmeister*«, »*Das forschende Orchester*« stb.). *Mattheson*-ról és műveiről valóságos rajongással beszél: »A hamburgi zenészeti polyhistor«-nak mondja, »kinek művét 1714-ben hetvenhétzer is megcsókolta, mivelhogy a wurtzeni *Wagner* művével együtt reggeli és esti imádsága vala«. »Ézért nem késtem, — írja továbbá — ennyi jeles munka szerzőjének tiszteletem levelében is tanusítani, mire nemcsak szívélyes választ, hanem legnagyobb örömemre műveinek teljes jegyzékét is megküldte; levelezésünk még folyvást tart«. A hiú *Mattheson*-nak nem is kellett több arra, hogy ez »őszinte bámuló«-ját 1740-ben megjelent a »*Dieskapu*« (»*Ehrenpforte*«) című művében felemlítse.

A tanévek után következtek a vándorévek. *Francisci* 1722-ben Bécsben járt és a hírneves *Fux János* József-nél és a Szent István székesegyház karmesterénél, *Reutter Györgynél* szívélyes fogadtatásra talált. Gyertyaszentelő ünnepen a Szent István egyházban a »nagy egyházzeneben« a 16 vocalista közt közreműködött. 1725-ben »kedvet kapott a híres *Lipcsét* megtekinteni« és husvét táján érkezett oda. »Szerencsés valék — ugymond — a híres *Bach* karmesterrel megismerkedhetni és az ő ügyességének sok hasznát vettem«. Azóta sem kevesen vették hasznát e *Bach* *Sebestyén* ügyességének. Utja folytatásában meggátolta a szülőföldjéről érkezett intés. *Rokonai* »hazajövetelre kényszerítették«. Otthon aztán bizonyítékát adta annak, hogy »utján jelképe volt a méh« és jeligeje: »ut onusta redcat« (hogy megterhelten térjen vissza).

1714. április 14-én *Bél Mátyás* megvált *Besztercebányai* állásától és *Pozsonyba* ment evangélikus lelkésznek. *Francisci* az ő kedves tanárának búcsú-ünnepélyére alkalmi zenét adatott elő, melynek szövegében hízegő bibliai vonatkozás fordult elő barátjára. Hogy miben állott az, azt *Bél Mátyás* leveléből fogjuk megtudni. Tizenkilenc évvel később meg is hozta gyümölcsét. 1733-ban *Francisci*-t *Pozsonyba* hívták meg »*musicus director*«-nak. *Bél Mátyás* levelében, melyben ezt vele tudatja, a meghíváson kívül ez az utáirat is olvasható: »Az accidentiák a director jó magaviselete esetén tetemesen növekedni fognak. *Vide modo, ne amore patriae relucteris Deo*«.

Másik levelében pedig ekként inti meg volt tanítványát: »Emlékezzék csak vissza arra az áriára, melyet búcsuzásomkor *cum Choro musico* elénekelt. A szövege így hangzott: *Elmene Bél*, hogy kopár földet mi-

veljen. Csakugyan így lett és nem is bántam meg, hogy ide jöttem. En ezt a mondást most nagytiszteletű uramra visszaalkalmazom, és szeretném, hogy az én kedves községemben — mely egykoron még a magyar Sion díszére válhatik — az *ohim* és *zihim* nyers hangjait egy ékeshangú Allelujá-vá változtassa. Szeretettel, jóindulatot, támogatást fog találni minálunk: *sed satis, nolo uti argumentis humanis. Istud cogita*: Pozsony áll az ország élén, ott ember kell a gátra. Ifjú korában ismertem meg, hogy Isten Önt a zenére teremtette: Hic Rhodus, hic salta!»

Októberben Francisci csakugyan megkezdte működését a pozsonyi egyház zenekaránál: »Alkalmam nyílt ottan, — írja ő maga — zenészeti törekvéseimnek folytatására, miután szerencsés valék az érseki és hercegi zenekar nagy virtuózaival megismerkedni és haszontalan emberek irigykedésével találkozni, a mi szintén szerencse». Születésnapjára, 1734-ben az énekhar tisztegett nála, saját szerzeményeit adván elő. De kijutott neki a bosszúságból is: »Kedélyem állapotja szorongatott és nyomasztó — kiált fel. Ugy érzem magamat, mint a pozsonyi szőlő, melyet őszkor a borsajtóban préselnek». — Nem kevesebb, mint a sérelmi pontot terjesztett elő az egyházi tanácsnak, ezek közt a következőket: »2. mert sokat ígértek ugyan, de keveset tartottak; 3. mert a régi és dűledező *positiv* (orgona) az átátosságot nem hogy előmozdítaná, de ellenkezőleg akadályozza, engem pedig pellengérré állít a község előtt; 7. mert nagy ellenszenvet találok, ha saját szerzeményeim közül adatok elő egyet-mást; 8. mert a legszükségesebb hangszerket nélkülözöm kell; 10. mert velem rosszul bántanak; végül 16. mert nem csak minden hibáért okoztatnak, mely a karban előfordul, hanem a legcsekélyebbet is bünyömül rójják fel». Nagy bosszúságára volt az is, hogy valami *Kopp* Antal Ernő, selmeczi kántor szerzeményeit reá erőszakolták, a ki, Francisci állítása szerint, »tilosba jár vadászni. Ezt pedig sem ő (Francisci) egy más selmeczi kántornak, sem a selmeczi urak a pozsonyiaknak meg nem engednek». 1735. márczius 1-én Francisci megvált pozsonyi állásától és két évig mint magánzó élt Besztercebányán: »a midőn tapasztalta, hogy a három főcsapás mellé (háború, éhség és dögvész) bizvást tehető a negyedik, t. i. a perlekedés»; minthogy kénytelen volt a pozsonyi urak ellen jogos igényei védelmében, a törvény útjára lépni. 1737-ben ismét a besztercebányai evangélikus község szolgálatába lépett. Az ottani egyház-könyvekből talán ki lehetne mutatni, hogy meddig élt még ezután és mikor énekelt el »utolsó lamentóját». Mert úgy látszik, a szerenese nem igen kedvezett neki. »A balsorsnak legátalkodottabb fajtája, — ugymond — a régmúlt szerencsére való visszaemlékezés». Vajjon ismerte-e Danté-nak híres versét: *nessun maggior dolore...*?

AZ ÉVAD KEZDETÉN.

A mult évben széltibe hallottuk, hogy a külföld utazó művészeinek bizalmát elvesztettük, hogy alig lesz oly idegen művész, ki a mostani idényben bennünket felkeres. A közönség részvétlensége, melylyel sok idegen találkozott (emlékezzünk

csak *Pachmann* hangversenyeinek tátongó üres termeire) feltűnő, de mint látszik csak különös véletlen volt. Nem régen pedig meg épen az hírlett, hogy a főváros zeneszerető lipótvárosi közönsége távol fogja magát a nyilvános alkalmiságtól tartani. Nem volt alapos az egyik rémhir sem. A zencesték már maig is meglehetősen szaporán következtek egymásután, úgy hogy hat hét alatt — október 24-étől kezdve — egy tucatznál többet rendeztek; e sommás megjelöléssel azonban korántsem akarjuk művészi becsök mértékét jelezni.

Kezdődött az idény *Klemcke* Lajos tr. érdekes kamarazene-versenyei egyikével. Tudni való, hogy az idén vonós négyesünk nem lesz, s a zenei klasszicizmus e szűzies óre szundikálni kénytelen: *Ruhoff* gordonka-művész gyengélkedvén, nem vállalhat ily nagy feladatot és bajának következménye az, hogy nem lehet jó négyestársulatot összcállítani. Ugy érezzük, hogy kissé szegyenletes ránk nézve e hiány pótolhatlansága. Annál inkább lép előtérbe *Klemcke* tanárnak kiváló figyelmet érdemlő vállalata, melynek révén az eddig nálunk alig ismert klasszikus zeneirodalomnak nagy része lesz ismeretessé; minthogy más alkalma ez irodalmi terményekkel való találkozásra a közönségnek alig kínálkozik. A közönség érzi is e vállalat fontosságát; kezdű is feléje fordítani figyelmét, s meleg érdeklődését. Második hangversenycéből *Spoher* ötöse *Deutsch* Willy zongorajátéka mellett tűnt ki kiválólag.

Ondricek ur a német színházban két hangversenyt adott, melyeket csak gyéren látogattak. Lehet, hogy *Ondricek* ur korább érkezett a keltetnél, vagy hogy a színházi hangversenyek nincsenek ígyre közönségünknek — a kis *Tua* estét csak inyenczkedésből látogatta közönségünk — szóval a siker az érdem mögött maradt.

A cseh Paganini után a spanyol annál nagyobb meglepéssel távozhatott tőlünk. Hangversenyeket, minő *Sarasate* volt, alig fog egy vendégünk is azidén látni, s daczára annak, hogy a telhető drágára szabták neki a terem s a mellékkiadások árát, mégis szép összeg pénzét vitt magával a kiváló művész. hívei hálajának jeléül.

A filharmonikusok eddigi két hangversenyének elseje hidegen köszöntött be hozzánk; a *Rubinstein*-nyitványt tartózkodással fogadták; a vendég iránt (*Davidoff* gordonkaművész) sem lelkesült valami nagyon a hallgatóság; vagy azért, mert nem ismerte jelentőségét, vagy talán mert hírlett, hogy mindenféle ürügyökből vonakodott a *Volkman*-versenyt az este játszani. A *Davidoff* magánhangversenye, melyen *Safonoff* orosz zongoraművész is játszott, az ismertetés nehézségeivel járt; és bizonyos, hogy *Davidoff* iránt most már tisztában lesz a közönség, ha a jeles művész ismét elnéz hozzánk; kétségtelen, hogy ő a gordonka-királyság jogos pretendense. *Safonoff* finom izlésű, szorgalmas művész, kit jellemez kitaró tanulmánya, mely nemzete művészeinek egyik jellemvonása; Roessl óta ő az első orosz zongoraművész, kit évek óta mindenütt nagy várakozással fogadtak. — A második filharmonikus hangverseny emlékünnap volt, hódolat a szerény nagy *Volkman* muzsája előtt. Benne *Deutsch* Willy a nehéz verseny. művet adta elő zongorán, melyet sok év

előtt játszott Theindl a muzeum-teremben. Jellemző e műre egy művész eme nyilatkozata: »ez az első zongora-verseny, melynél a zongorát tisztán hallottam»; ez egyiránt dícséri *Volkman* finom érzékét, melylyel a zenekar szép s szerény kísérését alkalmazza, valamint az előadó plasztikus játékát, melylyel részét érvényre emelte. E hangverseny este egyike volt a legfényesebbeknek, melyeket a filharmonikusok láttak; a rendezőség kénytelen volt mindenféle módon új ülőhelyeket teremteni a szorongásig telt terembe.

Egy trio-vállalat, mely *Major*, *Grünfeld* és *Wilmouth* művész urakból áll, még tavaly mutatta be szárnypróbálgatását, az idén is adott már egy hangversenyt; *Brahms* zengzetes új harmasát játszta. Tény, hogy *Door* hasonnemű vállalkozása (*Heckmann* és *Krumpholtz* urakkal; nálunk is voltak) sikertelen maradt. Kivánatos, hogy fiatal küzdőink szerencsésebben járjanak feladatukkal; estélyükön a közönség rokonszenvet tanusított és a tetszés biztató jeleivel sem fukarkodott.

Két magánhangversenyről is meg kell emlékeznünk: az egyik *Hegyel* Géza ur, tehetséges zongoraművész, melyen *Steiger* Lajos ur szerzeménye, — egy szép dal, melyet *Passy-Cornet* asszony adott elő — közfigyelmet keltett; a másik *Udel*-é, az ismert bécsi humorista és gordonkaművészé, a ki csak első minőségében szerepelt és hangszerét egyik tanítványára *Lederer* Emma k. a.-ra bízta, ki semmit sem ad azon balhítre, hogy a gordonka nem illik nőhöz.

A budai zeneakadémia Gade *Psyché*-jét adta elő nagy hangversenyén; hálat érdemel azért is, hogy ily valóban érdekes művel lépett föl, valamint a szorgalmas betanulásért is. Valóban büszkék lehetünk jobbpartit zenekedvelőinkre is.

Az évad tehát, mint rövid átnézetből látni való, egyelőre korán sem bizonyult meddőnek. A java pedig, hisszük, még csak következni fog.

BAZAROFF.

ZENÉSZETI HIREK.

~ A *VOLKMAN*-siremlékének létesítésére alakult bizottság legutóbbi ülésében a következő megállapodásokra jutott: A kibocsátandó felhívás — magyar és német nyelven szerkesztve, — meg fog küldetni a tekintélyesebb hazai és külföldi napilapoknak, melyek egyuttal felkértenek adományok átvételére. A bizottság tagjai közt aláírási ívek fognak kiosztatni. Ugy a bizottság pénztárnoka, Fuchs Gusztáv ur, mint a pénzek kezelésével megbízott magyar földhitelintézet is elfogad adományokat a nevezett célra. Az emlékalap javára Budapest és Bécsben, kiváló művészek közreműködése mellett, hangversenyek fognak rendeztetni.

~ A ZENEKEDVELŐK egylete az idén is nagy-szabású énekharri művel lép a közönség elé: Haydn *Teremtése* című oratoriumával, melynek előadása december 19-ére van kitűzve. A hallgatóság tányomó nagy része az egylet pártoló tagjaiból állván, ezen hangversenyre alig 200 jegy maradt az egyleten kívül álló közönség rendelkezésére. Ezen körülményvel fogva is kívánatosnak tartjuk, hogy az egylet már most, eleve gondoskodjék róla, hogy ezen előadás ez évben még egyszer ismételtethessék. A mult évi *Faust*-előadások fényes sikere után bizton feltehetjük, hogy a *Teremtés* második előadása ép oly nagy látogatottságra tarthat számot, mint a milyet a tavalyi *Faust* előadásokon tapasztaltunk.

~ OPERÁNK újdonságairól — a *Giocandino* kívül — nem hírlik semmi. Hogy Delibes *Lakmé*-ja, Guillemin új táncműve *Nouratho*, Massenet *Momne*-ja, Rubinstein tavalyra ígért *Verde*-ja kitűzettek-e a sorrendre, még kétes. Mindenesetre helyesen tenné az igazgatóság, ha e műveknek legalább némelyiket

az igazgatóknak nézve, kik egyszersmind gyakorló művésznők is, hogy más művésznőt első szerepben maguk mellett meg nem tűrnek. Egyedül akarnak ragyogni. Én Istenem! Ez a gyöngeség nagyon megbocsájtható. De azért mégis gyöngeség, melyet a nevezett művésznők nem tűrtek volna el semmi szín alatt. Nem akarván tehát szobalánykodni a színpadon Blaha asszony mellett, inkább kitértek volna a későbbi kellemetlenségek elől; azaz nem szerződtek volna. Megjegyzendő, hogy ha Evva kiveszi a várszínházat, a népszínház más jeles tagjai is vele mentek volna. Ezt *biztosan* tudjuk.

Aztán pedig az első két hét alatt a két igazgató, Felekiné és Blaha összevezetett volna azon, hogy ki előtt végezze az egész színházi személyzet a mindennapi devótiót és a köteles térdhajtásokat. Ennek pedig ismét csak a műsor, vagyis maga a művészet adta volna meg az árát.

Végre pedig az első hónap folyamában belerekedt volna FELEKI az ő művészet-tisztogató terveibe; és valószínűleg az egész színházi gépezet megállt volna. A népszínház öülhet, hogy alantabb színvonalon maradván a productióban, van rendes látogató közönsége. Mihelyt nagyon kezd kapaszkodni, a közönség várandó állásba helyezkedik. Nem követi az intézetet veszélyes útjában, hanem biztos távolból nézi a szerencsétlen igazgató erőfeszítéseit és neveti a puristák sohasem valószínű kitérő szándékait.

Szóval, jobb ez így, a hogy van. A bizottság megértette, hogy sehol a világon még bérlő kezéből műintézetet ki nem vettek, a míg az intézet prosperált. *Több bért* kérni a jól gazdálkodó bérlőtől, ennek van értelme; de a bevált bérlőt a házból kitenni és a házat az új és kétséges experimentálók esélyére bocsájtani: ilyet még Blaha asszony párthivei sem hallottak életükben.

Nyugodjunk tehát meg az albizottság határozatában. Az a határozat jó.

A nemzeti színház is majdnem affiche-változtatással kezdte hetét. Szombaton a Jókainé tiszteletére rendezett banketten történt, hogy a nemzeti színház első tragikai hősnője, JÁSZAI MARI asszony hirtelen rosszul lett. Midőn a teremből távozott, PAULAI EDE urnak, mint szorgos és előrelátó igazgatónak, azonnal eszébe jutott, hogy másnapra (vasárnapra) »Csongor és Tünde« van kifizve, melyben Jászainak »Mirigy« szerepét kellendett játszania. Ki fogja játszani »Mirigy«-et? Az egyik szellemes bankettista ugyan azt mondta, hogy ezt a szerepet Gyenesnek kell kiosztani, mert a »Mirigy« intrikus szerep. De ez a szelíd agyardófés nem segített az igazgató baján. Le kellett venni »Csongor és Tünde«

a műsorról, vagy Jászait helyettesíteni. Igazgató ur azonnal Adorján Berta kisasszonynak ajánlotta fel e szerepet, ki már az iskolában declamálta a szerep egyes részeit gyakorlatul. De a művészet nemtője másképp rendelkezett. Jászai hazacérkezve, jobban lett és vasárnap korán reggel már bejelentette, hogy kész játszani. Paulay igazgató ur erre, délelőtti 9 óra tájban a művésznőhöz igen szép és szeretetreméltó levelet intézett, mely dicséretére válik szíve gyöngéd érzetén. Az igazgató ur e levélben készségesen feloldotta a művésznőt szigorú kötelességétől, figyelmeztette, hogy egészségére ügyeljen és hogy, ha csak legkevésbé is terhére esik a vasárnap esti játék, ne erőltesse meg magát; és különösen ne kockáztassa az »Évát« és »Lucrétia«-t, melyekben legközelebb tündökölni van hivatva. Ki állhat ellen ennyi jósnak, ennyi gyöngéd figyelemnek! A művésznő a hátát érezte szívében ébredni; érezte, hogy az ilyen levélre csak egy felelet létezik, még ha megerőltetésbe, áldozatba kerül is. És ez felelet: »Játszom!« Meg is küldte e feleletet; és az nap este »Mirigy« szerepében fényes sikert aratott.

De »Lucrétia« szerepében tündökölt Jászai asszony aztán csak igazán (szerdán, 5-én). A második felvonásban elragadta a közönséget erőlyes és mégis finoman árnyalt játékkal. Felvonás után többször viharos tapsok között jelent meg a lámpák előtt. BERCSÉNYI is szépen játszott »Don Alfonzo« szerepében.

Ez volt drámai hetünk legkiválóbb estéje. És örömlenkre szolgált látni, hogy Jászai asszony, midőn háláérezetén engedett, későbbi sikereit nem kockáztatta.

RÉ.

SZÍNHÁZI HIREK.

= A NEMZETI SZÍNHÁZNAK legközelebbi ujdonsága Dóczy Lajos »Az utolsó szerelem« című vígjátéka lesz. A próbák a darabot a héten megkezdődtek és serényen folynak.

= A NÉPSZÍNHÁZBAN Almási Tihánér »Czigány Panna« című népszínművét tanulják. E darab előkészítése a héten néhány napra megszakadt, mint-hogy Blaha asszony, ki benne a czimszerepet fogja játszani, a próbákon részt nem vehetett. Most már azonban a próbák újra felvették és van rá kilátás, hogy a mű mégis színre kerül e hó 15-én, a mint az elejétől tervezve volt.

= KASSÁN e hó 1-én adták elő Rózságyi Antal »Közvetítő« című drámáját. A közönség nagy érdeklődéssel nézte végig a darabot, a szereplőket és a szerzőt zajosan hívta.

= NAGYVÁRADON e hó 2-án az állandó színház ügyében értekezletet tartottak. Ez értekezleten Adler Ignác tervezetet mutatott be, mely szerint 1000—2000 darab százfórintos részvény bocsátatnék ki, mely részvények ára fedezhetné a színház alapítási költségeit. A különböző javaslatok megvitatására bizottság küldetett ki, azzal a megbízással, hogy a jövő január hóban egybehívandó értekezletnek terjeszsen elő javaslatot.

= PRÁGÁBAN Schönthan Lajostól adtak elő új vígjátékot, címe: »Heller Roderich«. A darabot, mint írják, igen kedvezően fogadták.

= ARISTOPHANES »Madarait« Cambridgeben színre hozták. A mint az ottani jelentések állítják, a halhatatlan bohóság ép úgy tetszett az angol közönségnek, mint kétezrháromszáz évvel ezelőtt az athénieknek. Dr. Hubert Parry zene-kíséretet írt hozzá s ezzel teljes elismerésre tett szert. Az előadást, noha

egészen vaudeville-szerű színe lehetett, nagyon dicsérik, főképp a chorust, melynek jelmezei állítólag a természetesnek és conventionalisnak szerencsés összeegyeztetésével készültek. — Angliában egyáltalán, az antik-dráma kultusa nem jelentéktelen. Legközelebb a Gíton College növendékei Sophocles »Elektra«-ját adták elő teljes sikerrel.

= IDŐSBÉ COQUELIN — mint hírlík — jövő évi januárban hat este fog megint játszani a bécsi Karl-színházban. Azután Prágában és Budapesten fog vendégszerepelni.

= FRANKFURTBAN Wildenbruch új vígjátékát »A család király«-t adták elő. E darabot az író eleinte bohózatnak tervezte és csak aztán szűtt bele újabb magasabb válfajra való egyes részeket. E kétféleség a darab főhíbéja; miatta nem aratott a mű határozott sikert.

= JENSEN VILMOS »A birodalomért való küzdelem« című történelmi szomorújátékát a freiburgi színház művezetője visszaküldte szerzőjének, mert a színi bizottság nem engedte előadni. A bizottság azzal indokolta határozatát, hogy e mű sérthetné a nevelő-zallási érzelmet.

MÉSZÖLY — SPÁNYI.

A héten ítelt a képzőművészeti társulat jury-je az ideit különféle pályadíjakra beküldött művek felett. A bíráló bizottság határozatait olvasóink »képzőművészeti híreink« között találандják meg. E határozatok között legérdekesebb az, mely a *táj- és állatképekre* kiírt díjat MÉSZÖLY GÉZÁNAK ígéri oda. Nem azért ugyan, mintha létezett volna a tárlatban — a LIGETI »hors concours«-nak kijelentett »Keszűjézi töltés«-én kívül — csak egyetlen egy magyar tájkép is, mely minőségre nézve Mészöly »Balaton«-ja mellé lett volna állítható: hanem inkább azért, mert ezt a díjat disputálták legjobban úgy a sajtóban, mint a közlebről érdekelt magán körökben; és pedig Mészöly ellenében SPÁNYI BÉLA számára.

Pedig hát soha discussió nem volt tárgytalanabb, mint az, mely e két művész és e két kép fölött folyt.

Spányi festményét megvették a nemzeti muzeum számára. Ez ellen nem lehet kifogás. A muzeum megvehet egy kevésbé tökéletes képet is; mert ezen nézetek intézői arra tekintenek, hogy minden jelesebb tehetség képviselve legyen a muzeum képtárában. És e tekintetben áll az okoskodás, hogy vagy fest az illető festő később jobb képet és ez esetben a jobb képet is meg fogják venni a kevésbé jó mellé, mely a művész fiatalabb kora műveként fog aztán szerepelni; vagy pedig nem fest a művész jobbat, és ez esetben a vétel annál inkább indokolt volt. A muzeum, illetőleg a kormány, tehát támogathatja, buzdíthatja a fiatal tehetségeket vételek által, mihielyt e tehetségek oly műveket produkálnak, melyek csak némiképp is számba jönnek.

De e támogatás, e buzdítás sem ok, sem czim arra, hogy a még meg nem állapodott, még csak forrongó tehetségeknek előnyt adjunk a már bevégzett képességű,

nagy hírnevű és a mesterek közé sorolható művészek fölött, a milyennek a művészvilágban általán el van ismerve Mészöly Géza. Nem szabad nekik ez előnyt megadnunk különösen oly alkalmakkor, midőn pályadíjakról, kiténtésekről van szó.

A pályadíj az erősebbé.

A kiténtetés a jelesebbé, az érdeme-sebbé.

A pályadíj, a versenyben való kiténtetés odaítélésénél semmi más tekintet nem dönthet, mint a mű minősége.

Ezt kell a bírának szem előtt tartaniok.

Már most tekintsek meg Spányi festményét. Nincs rajta egy négyszöghüvelyknyi fölület, melyen szemet ne szurna a festő ingadozása, határozatlansága, kétségbeesett keresglélése.

Sem a víz, sem a környező talaj rajta nincs megrajzolva. A rajz hiányát Spányi azzal álcázza, hogy ott, hol a víz a földet érinti, ugyanazon egy valeur-ből veszi a különböző színeket. Ez nem is igen szellemes expediens; de azért nem más, mint hamis játék. Ez némely nézőt megcsalhatja, de a műértőt csak felháborítja. Spányi képén van továbbá egy sor fa, mely az előtérben lévő fő mögött szélteben vonul végig a képen. E sor fáról nem tudhatja az ember, hogy egyenesen húzódik-e jobbról balra, vagy hogy középen kiékelődik-e a néző felé? Festőnk középre egy nagy fát tett és ez a fa tönkre teszi képe távlatát. A fa tejtől jobbra balra vonul a kép alsó sarkai felé egy egy távlati vonal (ligne de fuite) és ez által a kép második síkja púpossá lesz kifelé. Mi ez? Két perspectivát akart a festő belehozni a képbe? Vagy nem bírta megfésteni az egyszerű sor fát kellő távlatban és kellő levegőtől borítottnak? Ugyane sor fa egy kőhajtásnyira van a víz partjától és habár a nézőnek a víz szélessége által indikált nézőpontja oly messze van a képtől, hogy az egész festett vidéknek tükröződnie kell a mellő vízlapban: egyetlen egy fának sincs tükröződése a vízben. Vagy talán oly messze van az a sor fa a víz partjától, hogy nem tükröződhetik benne? Lehet, de akkor ezt Spányi ur igen ügyesen el tudta titkolni. Mert így a mint van, a fák koronáit orrunk előtt érezzük, midőn a képbe beletekintünk. Nézzék meg aztán a kép baloldalán a sötétlő láthatárt. Abban a levegő oly tömör, oly szilárd, hogy késsel lehet vágni. A műtermekben ilyen levegőre azt szokták mondani, hogy szószos.

Szóval bármely részét nézzük e képnek, mindenütt a festő tehetetlenségét látjuk benne, mely mindenféle apró coloristicus fogások mellé igyekezik elbújni.

E kép jellege a határozatlanság: határozatlanság a tervben, határozatlanság a rajzban, határozatlanság a távlatban.

Nem tagadjuk Spányinak kiváló tehetőségét; nem tagadjuk szorgalmát a tanulásban, — hiszen évek óta keresi egyéni irányát és modorát, melyet sokféle imitáció daczára mai napig sem tudott megtalálni; — nem tagadjuk ügyességét, melylyel más ember művein látott minden fogást gyorsan elsajátít: de igenis tagadjuk, hogy e festményét, — melynek egyetlen értéke az, hogy benne a színek finom érzékkel vannak összhangolva, — Mészöly művei fölé szabad helyezni.

Vessenek egy tekintetet Mészöly *«Balaton»*-jára. Azon megvan minden tökéletesség, melyet modern tájfestményben követelhetni.

A talaj anatómiáját senki sem érti jobban és adja hivebben vissza, mint Mészöly. Levegője átlátszó, fényes és mégis minden részleten érezhető. Balatonjának víze a legnagyobb mesterek tökéletességére emlékeztet. Emberei élnek, állatai élnek, növényei élnek. A természet hű observatója, a hatások iránt való finom érzék, a *legfejlettebb technika*, a legmeszebb menő *őszinteség és gondosság* a kivitelben; szabályosság és ezen belül a legbátrabb szabadság: ezek jellemzik e mestert minden művében.

Az, mit Mészöly Gézán észlelünk, az a befejezett képesség, a szilárd tudás biztossága, az erő és határozottság a kivitelben; mindmegannyi tulajdonok, melyek az elismert mesterek kiténtő és irigylendő osztályrészét képezik.

Festményeinek finom *szőke tonalitásáról* nem is beszélünk. Ebben Mészöly páratlan és képezi művészi individualitását; és ez adja meg műveinek azt az elvülhetetlen bájot, melyet imitátorai — és ezek közt volt még nem rég a kezdő Spányi Béla is — oly sokáig kerestek és soha sem találtak meg.

És e művész alkotásai fölé akarták helyezni Spányi félig sem sikerült kísérleteit!

Ez valóban nevetséges volna, ha nem volna oly bosszantó.

Köszönet a bizottságnak, hogy nem engedte magát megfélemlíteni a kiabálók által.

Azok, kik Spányit csak Mészöly mellé helyezik is, legjobb esetben vakok.

És ezeknek nem dukál ítélet a színek felett. — —

De hát az ügy be van végezve. Nem is beszélünk volna róla, ha nem véltük volna szükségesnek figyelmeztetni azokat, a kik ilyen »stikli«-ket szeretnek rendezni, nagy tévedésükre. Tévednek tudniillik ez urak, ha azt hiszik, hogy a sajtó mindig intimidálható lesz, örökké fog hallgatni és szabad kezét fog engedni a meg nem érdemelt sikerek koholói és megvalósítóinak.

Sajtonk némelykor talán kissé kényelmes, de azért nem száll be oly könnyen az abszolut pajtáskodás hajójába. A jurynak pedig ezuttal volt szeme; és szemét ki is nyitotta. Tehát hiába kárhoztatják eljárását azok, kiknek jobb ügyre érdemes és nagy zajjal járt fardozásuk ezuttal kárba vészett.

KESZLER JÓZSEF.

KÉPZŐMŰVESZETI HIREK.

A KÉPZŐMŰVESZETI TÁRSULAT IDEI PÁLYADÍJAIT a következőknek ítelték oda: Az 500 forintos történelmi díjat Székely Bertalan nyerte el *«Zrínyi Miklós Szigetvárota»* című olaj színvázlatával. A táj-, állat- és esendéltképekre kiténtőt 800 arany frtos díjat Mészöly Géza kapta tájfestményéért. A Ráth-féle 400 arany forintos díjat Ebner Lajosnak ítelték oda *«Ujonczok»* című festményéért.

HUSZÁR ADOLF jelenleg a Deák-szobor óriási főalakjával van elfoglalva, melynek főszótvénye valószínűleg már a jövő hónapban el fog készülni. A művész azon van, hogy az 1885-ki országos kiállításon egész gyűjteménnyel jelenhessen meg. E célból egyik kisebb genre-csoportját, a *«Hudra cigány»*-t és *«Pulszky Ferenc»* kiténtő mellszobrát véseti carrarai márványba. Nagy csoportja, *«Venus és Amor»* már Carrarában van, hol a pontozást viszik végbe rajta; véglegesen a művész kertjében külön e célra épült műteremben fog befejeztetni és azután az országos tárlaton kiállíttatni. Ezen kívül a Deák-szobornak már az érezőtöbén lévő allegorikus alakja, az *«Leadszaga»* és — ha az érezőtöbén elkészülnek vele — az *«Állambölcsesség»* allegóriája fogja Huszár Adolf műveinek gyűjteményét gyarapítani az országos kiállításon. A művész jelenleg azzal a kedvenc eszmével is foglalkozik, hogy megmintázza az *«Ipa-Isten»* alakját rendkívül nagy méretben. Ehhez már néhány évvel ezelőtt egy kis vázlatot készített, mely finom ízléssel és igen nagy művészi érzéssel van komponálva.

BENCZÜR GYULA, a magyar festészeti akadémia igazgatója, egyelőre — míg az akadémia épülete az epreskertben elkészül — az országos képtár egyik termében rendezte be műtermét. A kiténtő művészeknek eddig kilencz tanítványa van. Ezek között nyolcz magyar ifjú, kik már Münchenben is tanítványai voltak és egy bécsi művésznövendék. A mester, ki még csak két hónap óta van itthon, még nem foghatott nagyobb munkába; amál érdekesebbek azonban azok a tervek, melyeket a tudományos akadémia diszterme számára készít. Még csak a kezdetleges tanulmány-vázlaton dolgozik ugyan, de ez már visszatükrözi a művész felfogását és az eszmét, melyet ecsetjével kifejezni akar. A terv szerint a mennyezet három nagy részre oszlik. Középen lesz *«Promethéusz»*, a mint az égből lehozza az isteni szikrát; e mellett egyik oldalon a *«Költészet»*, a másik oldalon a *«Tudomány»* allegóriái. Köröskörül a mennyezet szegélyein a lelánczolt természeti nyers erő különböző allegóriái. Ez a mester mostani főfoglalkozása. Ezen kívül két rendkívül bájos *amoretto-képen* dolgozik. Az egyikben Amor Mars sisakját rózsákkal díszíti, a másikon pedig egy teljes színpompában ragyogó pávát ölel és a hűség eme jelképének valami ecselelőcsét akaszt nyakára. Van még a művész ideiglenes műtermében egy nagyobb kompozíció is, — eddig még csak aláfestve, — melyet az 1885-iki országos kiállításra szándékozik elkészíteni. *«Az álomszél»* érzékíti meg e művében a mester. Az anya — egy végtelenül szép és bájos nőalak — esendes álmát aluszsa, mellette ecselemő-gyermeke szendereg. Az *«Álom»* nemője kiterjesztett szárnyakkal halkán le száll és homlokán csokolja az anyát. Ime pár szóval magyarázva a művész egyik legszebb kompozíciója. Majd ha a mester jobban megszokta a hazai levegőt, melytől oly hosszú ideig volt távol, ha meglesz saját műterme, kétség kívül gyakrabban lesz alkalmunk újabb meg újabb műveivel bővebben foglalkozni.

BADITZ OTTÓ Jókainé arczképet festi. E képen hazánk legjelesebb tragikái hősnője azon jelmezben látható, melyet utolsó fellépése alkalmával, mint *«Volummia»* viselt. Baditz e képet részben természet, részben pedig egy kiténtően sikerült fénykép után festi, mely a napokban készült Kozmata műtermében.

PACZKA FERENCZ a tudományos akadémia egyik első emeleti termében rendezte be műtermét. Jelenleg Tréfort Ágoston és Pauler Tivadar műsterek arczképet festi az egyetem számára. Ezenkívül több arczképet fest magánosok részére.

Papír-, író-, rajz- és festőszerek

Következő külön árjegyzékek bármelyikét, u. m.:

- A. Író-, levelezési és irodai szükségletek.
 B. Rajz- és vízfestészeti szerek. Építészeti, építői és műszaki kellékek.
 C. Iskolai-, író-, rajz- és vízfestő-szerek. Különféle gyermek számára.
 D. Olajfestékek és olajfestő-szerek.
 E. Farsangi és béli czikkek.
 G. Szabadalm. Phönix sokszorosító-lapok utasítása és árjegyzéke, 20 különféle eljárás.
 H. Szabadalm. Phönix sokszorosító-lapok utasítása és árjegyzéke. Rendes Anilin-eljárás.
 J. 500 különféle szükségleti, divat- és Fantasielévélpapír árjegyzéke.

Kívánatra ingyen és bérmentve küldi.

Seefehlner J. L. BUDAPESTEN,
 es. és kir. udvari szállító. IV., vaczi-utca 9.

Cotillon-czikkek

Cotillon-czikkek

Pályázat.

Komárom szab. kir. város községi népiskolájánál üresedésbe jött ének- és zenetanítói állásra pályázat hirdetik.

Ezen állás 550 ft fizetés, 150 ft lakbérválságdíj és 8 ft irodai átlalónyból álló javadalmazással van összekötve.

Az ezen állással járó kötelemek közé tartozik az énektanításnak, a községi népiszkola minden órájában, a megállapított tanterv értelmében való eszközzése; továbbá a zenetanulóra jelentkező növendékeknek, a választott hangszer — zongora, hegedű, fuvola — kezelésében leendő szakszerű oktatása.

A pályázók, az ezen állásra megkívántó szakképzettségű begyűző okmányaikkal, valamint az eddigi alkalmaztatásukról szóló bizonyítványokkal felszerelt kérvényeiket, folyó évi december hó 15-ig, előírt iskolaszéki órákhoz terjeszték be.

Kelt Komáromban, a községi iskolaszéknek 1883. évi november hó 20-án tartott üléséből.

Nagyvasvári Sándor,
 iskolaszéki elnök.

Zongoratanár kerestetik.

Egy vidéki városba 120 ft biztosított havi jövedelemmel. Hetenként 20 óra adandó. Bővebb felvilágosítással a lap kiadóhivatala szolgál.

Egy ismert nevű festőművész

szabad óráiban előnyös feltételek mellett rajz- és festészeti leckeiket hajlandó adni. Címe és feltételei megudhatók lapunk kiadóhivatalában.

Hevesi B.

zongoragyáros.

Kitűnő hazai gyártmány, mely különösen szoliditása és tartóssága által tűnik ki.

Ezen minden tekintetben ajánlható zongorák főigényességét a társulat bírja a zongorateremben mindig megtekinthetők.

Schmidt Ferencz

Bösendorfer tanítványa.

16 minőségű tartós zongorák:
Rövid salon, diófa-
fekete.

Árjegyzék küldeték, díj n. kűl.

Egy jeles gondokatanár

lakezime

megtudható kiadóhivatalunkban.

„Produktiv-szövetkezet“

E céget hat évvel ezelőtt a világhírű „Bösendorfer“ zongora-gyárából elszakadt 60 munkás alapította s ma már méltán vetekedik az anyagyár készítményeivel.

Tekintve a kitűnő minőséget, a legolcsóbb hangszerek. Különösen ajánlhatók az úgynevezett „Mignon-zongorák.“

A nagy arany éremmel kitüntetve.

J. Heitzmann és fia

cs. kir. udvari zongoragyáros

Elsőrangú gyár, mely különösen arról nevezetes, hogy a legtartósabb hangszereket készíti. Zongorái az egész világon el vannak terjedve. S mindenütt egyaránt kelendőségnek és kedveltségnek örvendenek. Bírja a legmagasabb kitüntéseket.

Wessely Márton

zongoragyáros

Különös specialitás az úgynevezett „Diminutiye“ zongora, legkisebb alak s mégis erős, tömör hang. Bármilyen kiesi szobában is elér. Az egész zongora 1 1/2 méter. Különféle ermek.

Nemecske József

= Mignon =

zongorák. Tartós kitűnő hangszerek. Különösen ajánlatosak iskolák számára.

EHRBAR

világhírű zongorái.

Ezen hangszerek a zongoragyártás remekei közé tartoznak. Tartósságra utókérdhetlenek, ezen tulajdonságnak köszönheti a gyár nagy hírnevét.

Kaphatók:

Salon Stucz, diófa

„ „ fekete

keresztshúrozott és egyszerű.

Hamburger Karoly

bécsi zongoragyáros, ké-zit kitűnő zongorák, melyek a „Harmonia“ zongorateremben folyton készletben tartanak és utánoz áron kaphatók.

Zongorahangoló lakezime

megtudható a „Harmonia“ zeneműkereskedésben.

Magrini Alajos

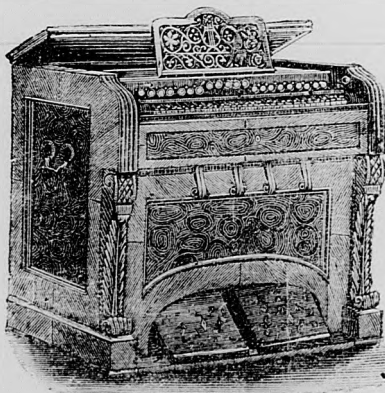
nemcsak, hogy szakértelemmel kezeli a hangolást, hanem mint volt zongorakészítő a hangszerek javítását is magára vállalja.

A „Harmonia“

zeneműkereskedésben kitűnő és olcsó hegedűk és gondokák kaphatók, melyek bizonyosba lennek árveve. Ugyanott kapható a

„Breitkopf és Härtel“-féle hangjegypapír, valódi olasz bel és bécsi rezhúrok, továbbá a legfinomabb francia hegedűgyanta.

Megrendelések Harmonia-üzem 3. alár intézendők és utánvet mellett rögtön pontosan teljesítenek.

A legkitűnőbb HARMONIUMOK

Tietz Péter utóda
Kotykwicz Teofil
gyára.

A legjobb minőségű harmoniumok nagy választéka. Hangverseny- és salon-harmoniumok. Prolongement és percussióval templomok és iskolák számára 100 forinttól felfelé.

Több évi jótállás!

Árjegyzékek kívánatra bérmentve küldemek.

V. ker., Dorottya-utca 10. sz.

Mintadoboz 25 kr., vidékre bérmentve 30 kr.,

ha az összeg előre beküldeték.

ÉDER ANTAL GYULA

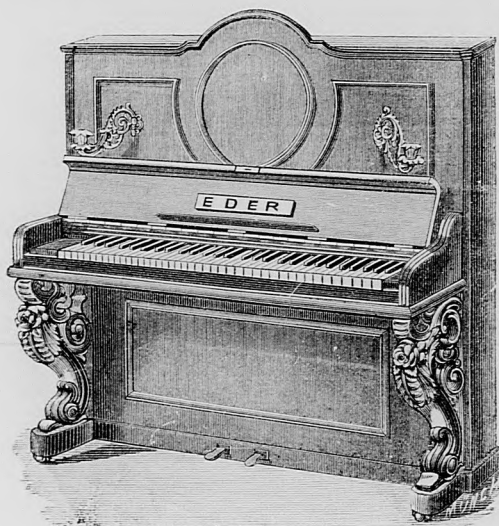
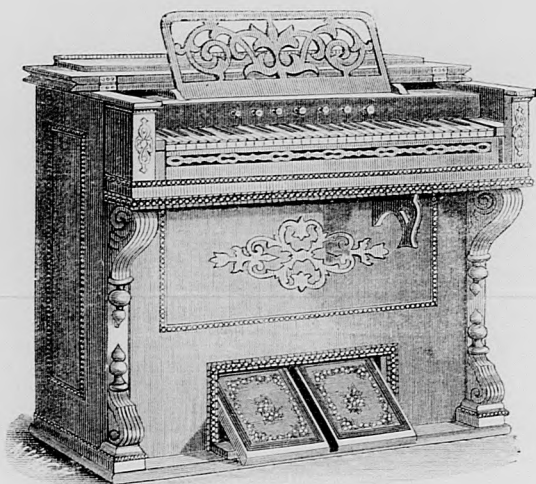
Budapesten

IV. ker., Ferencziek tere 4. sz., az Athenaeum-épületben

ajánl saját és idegen szolid gyártmányú

ZONGORA, PIANINO ÉS HARMONIUMOKAT

újakat és átjászottakat, a legjutányosabb árak mellett.

Zongora-vevés, eladás, cserélés, javítás, szállítás, csomagolás, hangolás, beraktározás, mint általában minden e szakba vágó üzletek legpontosabban és legjutányosabban eszközöltetnek.

Eddig 4524 hangszerf árúsítottam el.

— A karácsonyi idényre!! —

ajánlja
Károlyi György

papirkereskedése

legújabb levélpapírjait és névjegy-készítményeit.

Levélpapír-újdonság

hölgyek részére: »*Papier vieux Saxe*«

1 doboz 1.10

urak részére: »*Anno Domini 1528*«

1 doboz 1.50

Budapest, V. Dorottya-utca 10. sz. a.

Legújabb zeneművek

1. »SUITE DE VOLSE« VÉGH JÁNOSTÓL, zongorára négy kézre 2 frt
2. »ÁLOMKÉPEK« MAJOR J. GYULA, zongorára négy kézre 2 frt
3. »HANGSOROZATI ISKOLA« I. II. rész, BARTAY-SZÉRELY, a nemzeti zenedében tankönyvként használatban. Egy füzet ára 2 frt
4. »SÁROSI NÓTA« AGGHÁZY KÁROLY, Ábránd zongorára a »Nincs mennyország, nincs pokol« népdal felett 1 frt

A „HARMONIA“ nemz. zeneműkereskedésben kapható és minden vidéki könyvkereskedésben

megrendelhető:

A felette olcsó ár, a pompás kiállítás, a gazdag tartalom, ezélfényes összeállítás
a TONGER-féle

ZONGORA-SALON-ALBUM

című műveknek a nagy közönség tetszését és nagy kelendőségét biztosították.

Nagyon könnyű <i>Sehr leicht</i>	Könnnyű <i>Leicht</i>	Közepes nehézséggel <i>Mittlere Schwierigkeit</i>
<p>Goldenes Musikbuch von Dietr. Krug, op. 343. Abtheilung I. 57 Übungs- und Unterhaltungsstücke. Abtheilung II. 7 melodische Klavierstücke. Beide Abtheil. in 1 Bände Mk. 1.—</p> <p>Erstes Album f. d. Jugend. 35 leichte Lieder und Melodien im Violinschlüssel für Anfänger progressiv geordnet und bearbeitet von Gustav Landrock op. 30. Mk. 1.—</p> <p>Volkslieder-Album 40 Volkslieder in leichtester Spielart bearbeitet von Ed. Rohde op. 137. Mk. 1.—</p> <p>Musik. Taschenbibl. Bd. I. 118 Volks-, Studenten-, Gesellschaftslieder und Opernmelodien, fortschreitend bearbeitet von Jacob Blied op. 46. I. Mk. 1.—</p> <p>Blumenkörbchen 40 melodische Übungsstücke für die ersten Anfänger componirt von Fritz Spindler op. 308. Mk. 1.—</p> <p>Kinder-Album 6 sehr leichte Tänze (im Violinschlüssel und mit Fingersatz) componirt von Herm. Necke op. 23. Preis Mk. 1.— (Kinderfest, Walzer — Auf dem Spielplatz, Schottisch — Ein Veilchensträußchen, Tyrolenne — Der kleine Reiter, Galopp — Voller Freud und Wonne, Walzer).</p> <p>Musik. Erholungsstund. Ein Melodienstrauß von 150 Kinder- und Volksliedern, Tänzen und Opernmelodien in progressiver Folge bearbeitet von Jacob Blied op. 9. Preis Mk. 3.—</p> <p>Märchen 6 leichte Tänze (ohne Octaven und mit Fingersatz) componirt von Barthel Rosella. Preis Mk. 1.— (Schneewittchen, Walzer — Der kleine Däumling, Mazurka — Hänschen im Glück, Galopp — Kothkappchen, Schottisch — Dornröschen, Walzer — Eulenspiegel, Polka).</p> <p>Melodien-Album 100 der schönsten Volksweisen, Lieder, Stücke aus Opern und Oratorien, Choräle, Orgelstücke etc. leicht bearbeitet für Harmonium, Orgel od. Klavier von Louis Köhler op. 262. Mk. 3.— Dasselbe Werk in 4 Heften à Mk. 1.—</p> <p>Jugend-Album 18 sehr leichte Vortragsstücke von beliebigen Componisten. Morgengebet. — Guten Morgen. — Gute Nacht. — Lied ohne Worte. — Wiegenlied. — Bitte — Studentenlied. — Gondellied. — Bitte, Grossmutter erzähle. — Am Weihnachtsbaum. — Bruder und Schwester. — Olga-Mazurka. — Auf sanften Wellen. — Die Brieftaube. — Mazurka. — Kothkappchen, Schottisch. — Wanderschaft. — Froher Muth und leichter Sinn. — Jugendfreuden Zusammen in 1. Bde. nur Mk. 1.—</p>	<p>Leichtes Salon-Album 14 auserlesene Salonstücke von Bohm, Litterscheid, Feyl, Kohle, Rosella, Krug, Schausel, Volkmar, Stehl, Kreiten, Spindler und Oesten. Zusammen in 1 Bde. nur Mk. 1.—</p> <p>Ein Festgeschenk 12 leichte Tänze von Herm. Necke op. 7. Preis Mk. 1.50 Weihnachts-Walzer. — Anna-Schottisch. — Freudenklänge. — Polka-Mazurka. — Magdalenen-Rheinländer. — Weihnachtsfreuden. — Quadrille. — Gedenke mein, Walzer — Schlittentfahrt. Galopp. — Immergrün, Polka. — Vergissmichnicht. — Polka-Mazurka. — Rosenknochen, Rheinländer. — Liebe und Freude, Walzer. — Trübel und Jubel, Galopp. Dieses beliebte Tanz-Album erschien ferner: für Klavier zu 4 Händen Mk. 2.— » Violine » 0.75 » Klavier und Violine » 2.— » Zither von Gutmann » 1.50</p> <p>Taschenbibliothek Bd. II. 82 Volks-, Studenten-, Gesellschaftslieder, Opernmelodien und grössere Gesänge, leicht und fortschreitend bearbeitet von Jacob Blied op. 46. II. Mk. 1.—</p> <p>Pianofortefreund Bd. I. Eine Sammlung beliebter alter und neuer Melodien Mk. 1.—</p> <p>Der fröhl. Tänzer 24 beliebte Tänze von Labitzki, Flotow, Faust, Lanner, Strauss, Lumbly, etc. erleichtert von C. T. Brunner op. 203. Mk. 1.50</p> <p>Transcription.-Album 12 Fantasien über beliebte Volkslieder, leicht bearbeitet und mit Fingersatz versehen von Jacob Blied op. 14. Mk. 1.—</p> <p>Opern-Album 12 Fantasien über beliebte Opern-melodien von Otto Standtke op. 25. Mk. 2.—</p> <p>Erheiterungen 12 beliebte Salonstücke von Labitzki, Lanner, Flotow, Strauss etc und Volkslieder in erleichteter Bearbeitung von C. T. Brunner op. 152. Mk. 1.50</p> <p>Alpenklänge 8 Fantasien über beliebte Melodien aus Tyrol, Steyermark, Schweiz, Kärnten, Ungarn, Oberösterreich, Salzkammergut und Bayern, von Franz Behr op. 470. Mk. 1.—</p> <p>Matrosenleben 6 charakteristische Tongemälde von M. Oesten op. 120. Preis Mk. 1.— <i>Strandidylle, Matrosentanz, Seemärchen, Schifferstüchchen, Schiffers Traum und Glückliche Fahrt.</i></p>	<p>Ballabend I. 14 beliebte Tänze bel. Componisten zusammen in 1 Bde. nur Mk. 1.—</p> <p>Ballabend II. 14 auserlesene Tänze bel. Componisten zusammen in 1 Bde. nur Mk. 1.— Sowohl Band I. als II. enthalten eine sorgfältige Auswahl aller vorkommenden Tänze Bd. I ist etwas leichter wie Bd. II n. erschien bereits in 15 Aufl.</p> <p>Rhein-Album 14 auserlesene Salonstücke. Sehnsucht nach dem Rheine — Auf zum Rheine — Rheinfahrt. — Perlender Wein. — Reigen der Rheinixen — Vater Rhein. — In alten Künen — Wellenspiel — Winterpolka. — Auf sanften Wellen. — Barcarole — Rheinsagen. — Gruss an Köln — Melodiensträußchen der beliebtesten Rheinlieder. Zusammen in 1 Bde. nur Mk. 1.—</p> <p>Walzer-Album 10 neue Walzer von Behr, Bohm, Confer, Henzes, Ascher, Meyer, Eilenberg, Bahl, Bela Vajzölysi und Ladosquet. Zusammen in 1 Bde. nur Mk. 1.—</p> <p>Monatsrosen Bd. I. 12 char. Salonst. bel. Componisten. <i>Januar</i> Neujahrsgruss. — <i>Februar</i> Carnevals-Marsch. — <i>März</i> Primula Veris. — <i>April</i> April-Launen. — <i>Mai</i> Blüthenregen. — <i>Juni</i> Waldfrieden. — <i>Juli</i> Sehnsucht nach den Bergen. — <i>August</i> Die Schmetterin. — <i>September</i> Fröhliches Wandern. — <i>October</i> Der fröhliche Wäntzer. — <i>November</i> Jägerchor. — <i>Dezember</i> Märchen. Zusammen in 1 Bde. nur Mk. 1.—</p> <p>Monatsrosen Bd. II. 12 char. Salonst. bel. Componisten. <i>Januar</i> Eislilien. — <i>Februar</i> Carneval-Galopp. — <i>März</i> Osterglocken. — <i>April</i> Unbeständigkeit. — <i>Mai</i> Frühlingsgruss. — <i>Juni</i> Kaktus-Scherz-Polka. — <i>Juli</i> Waldhirschen. — <i>August</i> Sommerabend. — <i>September</i> Baderinnerungen. — <i>October</i> Herbstblumen. — <i>November</i> Jagt-Fanfane. — <i>Dezember</i> Weihnachtsfantasie. Zusammen in 1 Bde. nur Mk. 1.—</p> <p>Gefunden u. Verloren 13 Klavierstücke in Liedform von G. Hamm op. 18 19. Mk. 1.—</p> <p>Kaiser-Album 6 patriotische Compositionen von Krug, Volkmar, Oesten, Necke, Kipper und Bohm. Zusammen in 1 Bde. nur Mk. 1.—</p> <p>Lebensbilder 12 neue char. Salonst. bel. Componist. Traum der Jungfrau. — Treue Liebe. — Dornblüthen. — In Freud und Leid. — Holde Eintracht. — Beim Scheiden. — Allein! — Süßes Gedenken. — Fröhli Wiedersehen. — Seliges Glück. — In Haus und Hof. — Leben und Weben Zusammen in 1 Bde. nur Mk. 1.—</p> <p>Kaiser-Serenade 67. Tongemälde in 2 Abtheil. von Herm. Kipper op. 64. Mk. 1.— (A. Zapfenstreich, B. Gavotte [Jäger-Musik] D. Matrosentanz [Marine-Musik], E. Fackeltanz und Nationalhymne [Infanterie-Musik].)</p> <p>Kaiser-Parade 67. Tongemälde in 6 Abth. von Herm. Kipper op. 63. Mk. 1.— (A. Erklärung, Präsentirmärsche, Fahnen- und Parademarsch, B. Locken der Spielleute und Infanterie-Marsch, C. Locken der Spielleute und Jäger-Marsch, D. Parade-Marsch der Cavallerie und Cuirassier-Marsch, E. Husaren-Geschwind-Marsch, F. Parade-Marsch der Feld-Artillerie.)</p> <p>Pianofortefreund Bd. II. 16 ältere Vortragsstücke. Mk. 1.—</p> <p>Gebirgsklänge 12 char. Salonst. (Tongem.) bel. Componist. Erinnerung an Steiermark. — Sehnsucht nach der Heimat. — Am Springquell. — Edelweiss. — Tyroler Heimweh. — Tyrolenne. — Alpenglöckchen. — Frühlingsblumen. — Abenddämmerung und Alpen-glühn. Ländler. — Alpenröschen. — Abends am See. Zusammen in 1 Bde. nur Mk. 1.—</p> <p>Der Kölner Carneval carnevalistisches Tongemälde von Jodocus Fleutebein op. 65. Mk. 1.—</p> <p>Album 1880 16 Salonstücke und Lieder Mk. 1.—</p> <p>Album 1881 14 Salonstücke und 1 Balade Mk. 1.—</p> <p>Album 1882 (26 Nummern) 19 Salonstücke von Lortzing, Henzes, Liebe, Verai, Behr, Glück, Gülker, Jäger, Bohm, Ascher, Köhler, Hamm, Bahl, Meyer, Donizetti, Kiemann, Biehl, Niemann, Burgmüller, Hässler; 6 Lieder von Schreiber, Knappe, Liebe, Abt, Franz, Haizer und 1 Duett von Abt. Zusammen in 1 Bde. nur Mk. 1.—</p> <p>Album 1883 17 Salonstücke von Ascher, Behr, Bohm, Confer, Eilenberg, Gernsheim, Gülker, Ladosquet, Liszt, Mayer, Pauer, Keinecke, Reiser, Richter, Riets, Schnell, Werner. Zusammen in 1 Bde. nur Mk. 1.—</p> <p>Mendelssohn-Album 16 beliebte Compositionen. Mk. 1.—</p> <p>Klassiker-Album 6 berühmte alte Compositionen von Bach, Haydn, Clementi, Hüssler, Graun und Hummel. Mk. 1.—</p> <p>Etüden-Album 2 Bde. 24 Etüden in den verschiedenen Dur- und Mollarten von Alex. Dorn op. 150 à Bd. Mk. 1.— Eingeführt am Conservatorium in Köln, Kgl. Hochschule in Berlin etc.</p> <p>Studienblätter 12 Salon-Etüden von Ludw. Stark op. 66. Mk. 2.—</p> <p>Neue Schule der Geläufigkeit von Carl Czerny o. 807. Bd. I. Mk. 1.—</p> <p>Neue Kunst der Fingerfertigkeit von Carl Czerny op. 807. Bd. II. Mk. 1.—</p>

Teljes árjegyzékkel szolgálhatunk **P. J. Tonger** kölni zeneműkiadó cég útján

„HARMONIA“ zeneműkereskedés
Budapest, váci-utca 3.